

STOLOVANIE

Podávanie čaju

NÁRODNÝ PROJEKT
„Zlepšenie stredného odborného školstva v Prešovskom samosprávnom kraji“

„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci operačného programu Ľudské zdroje“

Stolovanie

Mgr. Patrícia Oravcová

Obsah

- **Základné informácie o čaji**
  - **Druhy čajov podľa krajín pôvodu**
  - **Druhy čajov podľa veľkosti spracovaného listu**
  - **Druhy čajov podľa farby a spôsobu úpravy**
  - **Nečaje**
  - **Zelený čaj MATCHA**
  - **Perličkový čaj TARO**
  - **Pomôcky na prípravu čaju**
  - **Čajový servis**
  - **Liečivé účinky čajov**
  - **Zhrnutie prípravy čajov**
  - **Zdroje**
-

Špecifické ciele výučby

- **Charakterizovať čaj.**
- **Vymenovať druhy čajov podľa krajiny pôvodu.**
- **Opísať druhy čajov podľa veľkosti spracovaného listu.**
- **Charakterizovať druhy čajov podľa farby a spôsoby úpravy.**
- **Objasniť pojem nečaj.**
- **Opísať postup prípravy zeleného čaju Matcha a perličkového čaju Taro.**
- **Vymenovať pomôcky pri príprave čaju a čajový servis.**
- **Uviest' rozdiely pri príprave jednotlivých druhov čajov.**

Základné informácie o čaji

- ❑ Čaj je nápoj, pripravovaný obvykle lúhovaním lístkov rastliny čajovníka v horúcej vode.
- ❑ Názov čaj sa taktiež používa pre samotné lístky.
- ❑ Označenie čaj sa bežne využíva aj pre iné odvary a nálevy z rôznych rastlín a bylín, prípadne sušeného ovocia.
- ❑ Dôležité zásady: kvalita čaju, vody, množstvo a teplota.
- ❑ Kvalitný sypaný 5g čaj použijeme na 175 ml prevarenej vody na požadovanú teplotu.
- ❑ Z kvalitného sypaného čaju vieme pripraviť viac nálevov.

Obrázok č. 1 Čajovník

Druhy čaju podľa krajiny pôvodu

Japonsko

Teplota vody:
75-80%
Lúhovanie:
2-3 minút
lyžica – 175 ml

Obrázok č. 2 Japan Bancha - zelený čaj

Nálev má svetlo žltú farbu a sladkú chuť. Vôňa je príjemná, trávová. Listy sú zvinuté nerovnomerne, sú väčšie, svetlo zelené. Tento zelený čaj odporúčame na popíjanie po celý deň. Čaj vydrží cca 3 - 4 nálevy.

Čína

Teplota vody:
70-85%
Lúhovanie:
2-3 minút
2 lyžice – 175 ml

Obrázok č. 3 Silver Needle - biely

čaj
Nálev má sladkastú, osviežujúcu a veľmi jemnú chuť s dlhou dochuťou. Nálev má čiru, ľahko žltkastú farbu pripomínajúcu slonovinu. Chuť je jemná a intenzívne kvetinová. Čaj vydrží cca 2 - 3 nálevy.

Druhy čaju podľa krajiny pôvodu

Cejlón /Srílanka/

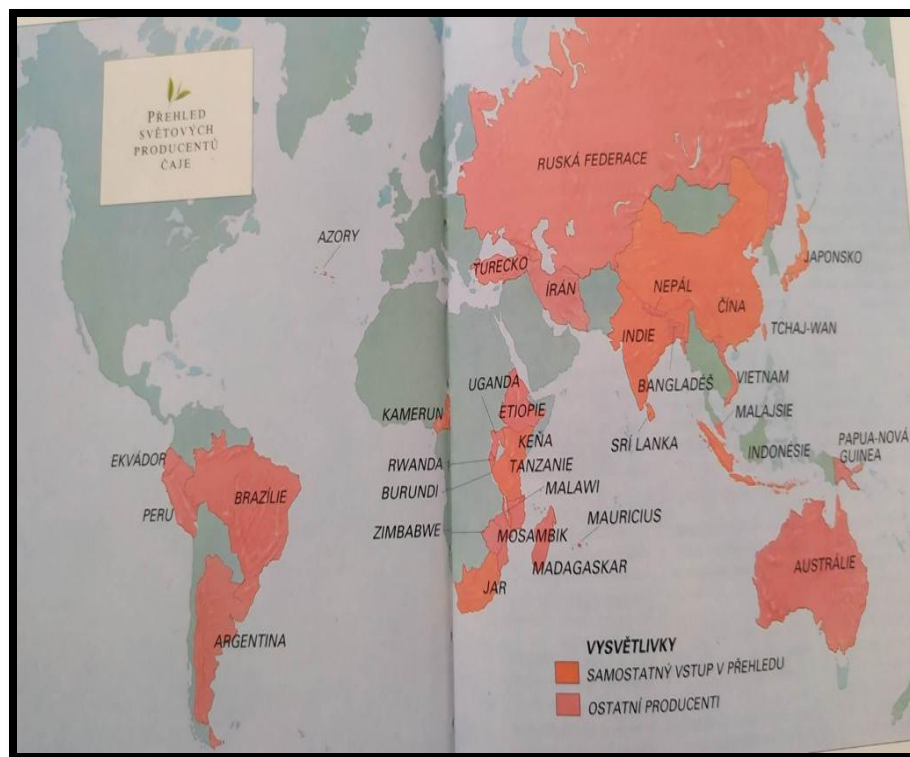
Teplota vody:
95-100%
Lúhovanie:
2-3 minút
2 lyžice – 175 ml

Obrázok č. 4 Ceylon Uva - čierny čaj

Má výraznú, silnú a trpkú chuť s nádychom citrusu. Nálev má tmavo-jantárovú farbu. Nápoj má jemnú korenenú vôňu, chuť je príjemne sladová a v závere jemne pikantná. Čaj vydrží cca 4 - 5 nálevy

Iné

Nepál, India, Ázia atď.

Druhy čaju podľa veľkosti spracovaného listu

listový čaj (Leaves)

☐ Čaj obsahuje iba celé listy.

zlomkový čaj (Broken)

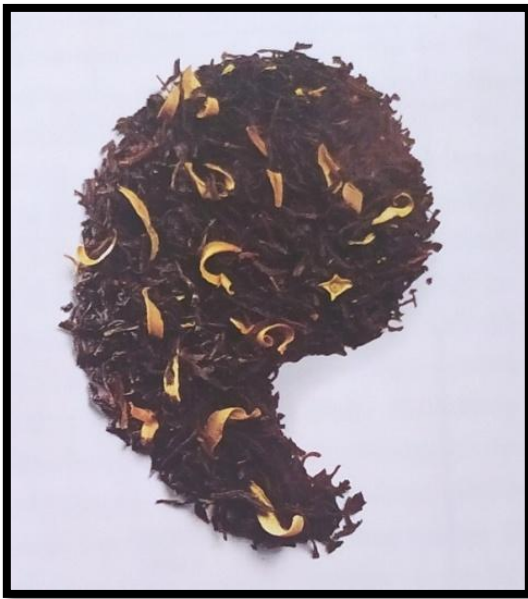
☐ Listy sú nasekané na menšie kúsky.

Druhy čaju podľa veľkosti spracovaného listu

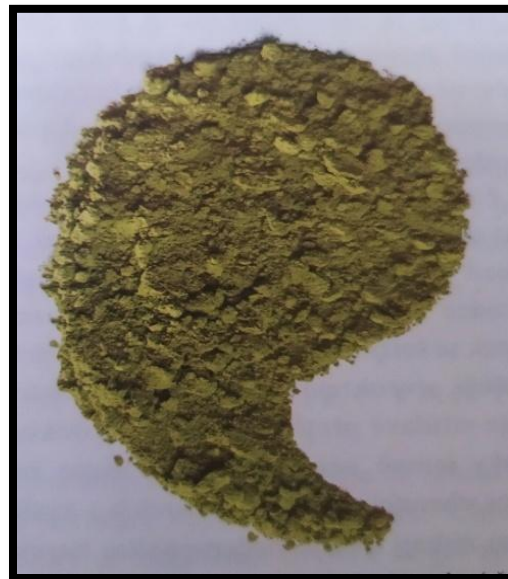
čajový výsevok (Fannings)

- Tvoria ho malé čiastočky lístkov, používa sa do nálevových vreciek.

čajový prach (Dust)

- čajový prach sa používa hlavne do nálevových vreciek.

Druhy čaju podľa farby a spôsobu úpravy

Čierny čaj

Teplota vody:
90 - 100%
Lúhovanie:
1 - 2 min.
Nálev: 1 - 2 razy

Čierny „červený“ čaj, najčastejšie v nálevových vrecúškach, môže byť čistý alebo ako známa zmes English Breakfast. Má sviežu sladkastú, zemitú chuť a vôňu. Nálev má koňakovo-jantárovú farbu. Množstvo čaju: 2 lyžice na 175 ml vody.

Zelený čaj

Teplota vody:
60 - 80%
Lúhovanie:
15 s. - 2 min.
Nálev: 3 - 4 razy

Je nápoj pripravovaný z neoxidovaných čajovníkových listov, ktorý má jemnú ovocnú chuť a vôňu. Nálev môže byť svetlo žltej až zelenej farby. Dôležitý je čas lúhovania. Množstvo čaju: 1 lyžica na 175 ml vody.

Druhy čaju podľa farby a spôsobu úpravy

Biely čaj

Teplota vody:
70 - 85%
Lúhovanie:
2 min.
Nálev: 2 - 3 razy

Patrí medzi najzdravšie čaje. Je charakteristický svetlou farbou, sladkou vôňou s chuťou borovice. Môžu ho piť aj tehotné ženy či deti. Množstvo čaju: 2 lyžice na 175 ml vody.

Pu-erh čaj

Teplota vody:
90 - 100%
Lúhovanie:
30 s. - 3 min.
Nálev: 3 - 4 razy

Tzv. tmavý čaj, vyznačuje sa plnou, zemitou chuťou, dvojnásobne oxidovaný čaj. Nálev má hnedú farbu. Predáva sa najčastejšie vo forme zlisovaných koláčikov či tehličiek. Množstvo čaju: 1 lyžica na 175 ml vody.

Druhy čaju podľa farby a spôsobu úpravy

Žltý čaj

Teplota vody:
70 - 80%
Lúhovanie:
3 - 5 min.
Nálev:. 2 - 3 razy

Má zlato-žltú farbu a medovo sladkastú chuť, v ktorom nájdeme horkú trávnatú chuť zeleného čaju. Je vzácnou a drahou čínskou špecialitou. Čaj neprechádza fermentáciou. Množstvo čaju: 1 lyžica na 175 ml vody.

Oolong

Teplota vody:
90 - 95%
Lúhovanie:
1 - 2 min.
Nálev:. 4 - 10 razy

Nálev má zlato-oranžovú farbu, jemnú vôňu a delikátnu sladkastú až medovú chuť. Rozdiel je v spôsobe spracovania čaju (čiastočná oxidácia). Množstvo čaju: 2 lyžice na 175 ml vody.

Druhy čaju podľa farby a spôsobu úpravy

Lapacho

Teplota vody:
100%
Lúhovanie:
10 - 15 min.

Lapacho - čaj Inkov - kôra z juhoamerického stromu. Odporúčame piť v 4 - 6 týždňových liečebno očistných kúrach.

Maté

Teplota vody:
100%
Lúhovanie:
3 - 5 min.

Maté (Cesmína paraguajská) je tradičná bylina pochádzajúca z Južnej Ameriky. Maté sa často pripravuje aj ako studený nápoj, tzv. Tereré.

Nečaje (výroba nie je z listov čajovníka)

Ovocné čaje

Teplota vody:
100%
Lúhovanie:
10 - 15 min.

Sú vhodné najmä pre deti, pretože neobsahujú teín, ani žiadne povzbudzujúce látky. Ideálne hasia smäd a výborne osviežujú.

Bylinné čaje

Teplota vody:
100%
Lúhovanie:
10 - 15 min.

Bylinný čaj je súhrnný názov pre rastlinné nálevy a odvary z rôznych rastlín s výnimkou čajovníka. Najčastejšie rumanček, lipa, medovka, mäta atď

Pomôcky a suroviny:

bambusová metlička
miska chavan
bambusová naberačka
chashaku
čaj matcha
kanvička s vodou

Zelený čaj - MATCHA

Postup prípravy:

1. Zohrejeme vodu na teplotu 75 °C.
2. Nalejeme 1/2 šálky horúcej vody do misky, ponoríme metličku do teplej vody. Vyberieme metličku, vodu vylejeme a misku osušíme.
3. Nasypeme 2 odmerky prášku matche usuča, čo je ekvivalent 1 čajovej lyžičky, do zohriatej misky.
4. Pridáme 120-175 ml horúcej vody.
5. Na zmiešanie čaju a vody použijeme bambusovú metličku. Začneme pomalým pohybom v tvare W alebo N a potom zvyšujeme intenzitu rýchlymi ťahmi, aby sa vytvoril jemný napenený čaj.

dôležitá, aby chutila horko.

Online video:

<https://youtu.be/AwtHwipQ7pg>

Suroviny:

150g instantné tapiokové
perličky
225g práškový cukor
200g hľuzy taro
med, cukor

Pomôcky:

hrniec
ponorný mixér
dierkovaná varecha
tamblér

Perličkový čaj TARO

Postup prípravy:

1. Do hrnca nalejeme 2l vody a pridáme tapiokové perličky. Ohrejeme a necháme vriet' 1-2 minúty. Kým perličky nevyplávajú a nezačnú mäknúť. Hrnec zakryjeme a necháme slabo vriet' 5 minút.
1. Dierkovou paličkou vyberieme perličky do misky so studenou vodou, aby sa nezlepili. Potom necháme 2 minúty variť 240 ml vody s cukrom. Ochladíme a perličky ponoríme na 15 minút do cukrového sirupu.
1. Do 480 ml vody dáme variť hľuzu taro. Varíme 20 min., kým hľuza nezmäkne. Odstavíme a scedíme. Taro rozmixujeme s čerstvou vodou (alebo mliekom) na prijateľnú konzistenciu. Osladíme medom alebo cukrom. Nalejeme do 2 tamblérov a do každého pridáme štvrtinu z pripraveného množstva tapiokových perličiek.

Pomôcky na prípravu čaju

Porcelánový čajník so sitkom

Sklenený čajník s kovovým filtrom

Pomôcky na prípravu čaju

Sitko

Hrnček s kovovým sitkom

Pomôcky na prípravu čaju

Čajový infuzér

Gaiwan

Pomôcky na prípravu čaju

Kanvica s predvoľbou teploty

Francúzsky lis

Čajový servis

Šálka na čaj

Podšálka na čaj

Kanvička na čaj

Čajová lyžička

Lis na citrón

Nádoba na odpad

Kaviarenská tácka

Obrúsok

Doplňky: cukor,
mlieko, med, citrón

porcelánový

sklenený

keramický

Liečivé účinky čajov

Druhy čajov	Liečivé účinky
Čierny čaj	Obsahuje kofeín, povzbudzuje činnosť mozgu, nezaťažuje krvný obeh a srdce, podporuje činnosť tráviacich orgánov.
Zelený čaj	Má antibakteriálne a antioxidačné účinky, spomaľuje proces starnutia buniek, pomáha znižovať hladinu cholesterolu v tele.
Biely čaj	Má výrazné regeneračné účinky, spomaľuje starnutie buniek, zrýchľuje metabolizmus.
Žltý čaj	Je bohatý na aminokyseliny, polyfenoly, polysacharidy a vitamíny. Pôsobí dobre na slezinu, žalúdok a trávenie, odporúča sa pri znižovaní hmotnosti.
Pu-erh	Má antibakteriálny a protizápalový účinok, pomáha detoxikovať telo, podporuje trávenie, pomáha znižovať stres, zlepšuje kvalitu spánku.
Oolong	Má pozitívny vplyv na kardiovaskulárne choroby, pri dlhodobom užívaní spomaľujú procesy starnutia.
Lapacho	Má protizápalové a antivírusové účinky, pôsobí posilňujúcim spôsobom na vnútorné orgány tela, prečisťuje organizmus, výrazne zvyšuje imunitu tela.
Maté	Pomáha pri strese a záťaži, vyplavuje škodliviny z tela, upokojuje nervový systém, obsahuje viac kofeínu ako káva.
Ovocné čaje	Najviac obsahujú vitamín C, ktorý pôsobí preventívne proti prechladnutiu.
Bylinné čaje	Liečivé alebo preventívne účinky.

Zhrnutie prípravy čajov

	Zelený	Biely	Oolong	Čierny	Pu-Erh	Žltý
Teplota	60 - 80%	70 - 85%	90 - 95%	90 - 100%	90 - 100%	70 - 80%
Množstvo	1 lyžica 175 ml vody	2 lyžice 175 ml vody	2 lyžice 175 ml vody	2 lyžice 175 ml vody	1 lyžica 175 ml vody	1 lyžica 175 ml vody
Lúhovanie	15 s – 2 min.	2 min.	1 – 2 min.	1 – 2 min.	30 s – 3 min.	3 – 5 min.
Nálev	3 – 4 razy	2 – 3 razy	4 - 10 razy	1 – 2 razy	3 - 4 razy	2 - 3 razy

Zdroje:

Knižné:

1. Gaylardová, L.: *Čaj*, vyd. IKAR, 2017, ISBN 978-80-551-5509-8
2. Pettigrewová, J.: *Čaj, Rádce pro znalce*, Slovart, 2001, ISBN 80-7209-212-x
3. Viola von Wachendorf: *Čaj*, Slovart, 2007, ISBN 978-80-8085-317-4

Online:

<https://www.tee.sk/Delenie-cajov>

<http://slnieckova.sk/p/cajovnik-cinsky/> <http://teastudia.by/index.php/2013/11/>

http://www.sypanecaje.sk/?sk_cierne-caje-neochutene,203

<http://caj.yin.cz/pu-erh/>

<http://www.vitalia.cz/clanky/ovocne-caje-ovoce-jen-v-nazvu/>

<https://www.veselycaj.sk/blog/historia-caju/>

<https://obchod.carovna.sk/blog-clanok/145/ako-si-spravne-luhovat-caj.html>

<http://xn--aje-eqa.eu/>

<https://zdravopedia.sk/caje>

<https://darka-shop.sk/>

<https://oxalis.cz/sk/>

Spojená škola

Jarmočná 108, Stará Ľubovňa

www.ssjsl.sk

sekretariat@ssjsl.sk

052 / 716 43 11

Učiteľ

Mgr. Patrícia Oravcová

Patricia.Oravcova@ssjsl.sk